

Antoaneta IORDACHE

Fenomenul Masca...

...sau, cu o expresie mai tehnică, „Modulul Masca“ a intrat în pagina Festivalului Național pe urmele unei idei a criticului de teatru Marina Constantinescu. Bună, firește, decizie: chiar dacă, la concurență cu oferta bogată a programului festivalier, nu prea multor cronicari le-a reușit să-i descopere pe *alternativii* de la Teatrul Masca *în acțiune*, la sediu – ori ici-colo prin oraș. Teatrul Masca este – de nu chiar prima – una dintre primele inițiative de constituire a unei trupe cu pretenții profesioniste în afara sistemului instituționalizat. *Masca* funcționează din mai 1990, cu alte cuvinte, are de-acum un capitol plin cu multe învățăminte de transmis, de istorisit, despre acest gen de experiență. Traseul parcurs de Mihai Mălaimare și trupa lui, se presupune a fi fost – în contextul nostru administrativ – o cursă cu obstacole, pentru sportivi de performanță. Un șir de alte încercări (onorabile și ele) au tras cortinele definitiv între timp, după doar câteva sezoane de reprezentații, învinse de lipsa de receptivitate din jur. Anvergura problematicei pe care o aduce *Masca* spre noi este recuperabilă, însă, poate cu mai interesante consecințe profesionale imediat ce am avea în vedere formula de acțiune și de practică – teatrale – proprie trupei. Motive de fond, împreună cu o multitudine de motivații de toată ziua (și care se regăsesc, măsurat – identic, în culisa cu viață teatrală a oricărei scene) au alcătuit elementele provocării la care a găsit un răspuns ieșit din obișnuit Mihai Mălaimare. Cred, de altfel, că acest director-actor a izbutit să-ntoarcă în avantaj prea evidentul dezavantaj al locației teatrului. (Și azi, când *Masca* a încetat să-și primească publicul într-un sediu provizoriu și are, în sfârșit, după ani de peregrinare pe sub reflectoare improprii prestației, spațiul de cuviință, nu se poate afirma că e la îndemână să străbați Bucureștii până în cartierul unde se află teatrul.) A depăși marginalizarea s-a transformat în a veni în întâmpinarea spectatorilor potențiali. Am în memorie extrem de clar *Alaiul Masca* pe Calea Victoriei, acum un deceniu și mai bine, când, desigur, nimeni nu-și punea problema în termeni comunitari. Au fost – ca actori – pe bulevarde de centru, în piețe, în parcuri. Au inventat spectacole ce pot ocupa, la orice oră, intersecții aglomerate. *Orașul de sub oraș*, proiectul prins și în agenda recentului festival, e una dintre variabilele întâlnirilor surprinzătoare promovate. De data aceasta, în stațiile de metrou, la orele de vârf. Proiectul datează din 2003 și se apropie de 450 de reprezentații. Dar i-am văzut, cu câteva luni

În urmă, la Satu Mare, pe o încrucișare de alei din asfalt, pe o căldură de 40 de grade. Montările se urmează una celeilalte, temele se schimbă, abordarea neconvențională suportă nuanțări, constantele rămân: genul de întâlnire neașteptată și, nu poți să nu observi cu satisfacție, concentrarea în rol a actorilor lui Mălaimare, energia lor „închisă” pe punctul de expresivitate necesar, ori, după caz, debordantă. *Statuile* vivante (ca și celelalte montări *altfel* decât se-așteaptă felurii călători cu metroul) își „spun” povestea, în ocazia notată, unui public de o sută-două de persoane adunate ciorchine, de jur-împrejurul autoinstituției scene. Pentru că lucrurile se fac cu seriozitate, unii se-opresc, deși mai văzuseră fresca. Când prezența teatrului în spațiul comunitar este precedată de momente muzicale, sau de dans, studențești, Mălaimare face gestul de generozitate de a-i prezenta, cu câteva detalii, pe fiecare dintre tinerii colaboratori. Partea pe care n-o vede niciodată trecătorul prin stația de metrou și nici spectatorul de sală constituie miezul formulei de teatru luate în atenție de Festival. În linia fascinației sale (și a studiilor cu un mare maestru al genului: Jacques Lecoq) pentru pantomimă, Mihai Mălaimare și-a instruit trupa (îndelungat), a antrenat-o pentru teatrul de gest, expresie corporală, pantomimă, clownerie, o combinație de expresie fizică și mișcare care cere, pe lângă o foarte bună supraveghere a corporalității și capacitatea de a analiza formele de mișcare. *Măștii europene la „Masca”* înregistrează și el, ca proiect cultural, câteva stagioni de desfășurare. Pe lângă spectacolele remarcabile de teatru alternativ aduse dinafară, *Măștii europene...e* și un continuu *workshop* specializat, susținut de personalitățile invitate. Chiar în timpul desfășurării festivalului, *Masca* și-a întins programul tot mai aprofundatei ei specializări spre anul următor: Nola Rae, o actriță-mim excepțională (elevă a lui Marcel Marceau), cum și Fay Lecoq, depozitara celebrissimei metode Lecoq vor lucra cu trupa (spectacole de afiș, pe lângă training-ul deja menționat).

Britanica Nola Rae – în selecția festivalului recent cu *Napoleon iese urmărit de iepuri* –, un spectacol integrat Modulului „Masca”, fixează stacheta genului la vizibilă înălțime. Impresionează, neîndoindu-se, modulația tehnicilor la acest mim ce dă impresia că poate transmite cu claritate frazări interioare dintre cele mai profunde ce evoluează sub masca de clovn. Ideea scenariului curge cu logică neoprită de la imperatorul francez spre cazuri istorice mai apropiate de exercițiul vorace al puterii – și desigur, figura reprezentativă pentru *urcarea și decăderea măștilor mari ale vremurilor* e Hitler. Parcă se ascund, însă, în spatele întâmplărilor, oricare dintre ceilalți dictatori a căror ascensiune nu a fost oprită la timp, pe când nu erau decât niște soldați oarecare, în unități de campanie, de-a lungul drumurilor pline de tranșee



Scenă din *Napoleon iese, urmărit de iepuri* de Nola Rae (London Mime Theatre)



Scenă din *Napoleon iese, urmărit de iepuri* de Nola Rae (London Mime Theatre)

ale lumii, poftind glorie. Accentele grave se comunică, sunt făcute explicite, într-o reprezentație perfect comică, de o imaginație comică exemplară și bine ținută în ritm. Stăpânirea acestui *mix* de tonuri antinomice și de modalități diversificate de expresie, într-un spectacol construit aproape fără suportul tehnicilor de iluminare și sonorizare și uzând de o recuzită minimală, ține de talent, dar și de îndelung efort profesional. Cult, fin, precis spectacol, pe lângă că și hazos. Mihai Mălaimare și-a prezentat în Festival *Actorul*, reluând și actualizând o performanță a sa de cu două decenii în urmă, pe textul poemelor lui Mircea Dinescu. Cu muzicianul Mircea Tiberian alături. Moment de revenire chiar pe scândura scenei pe care jucase, înainte să se distanțeze de sistemul instituționalizat. Vizibil emoționat suplimentar, căci se petrecea deodată cu toate cele legate de spectacol și o incursiune în propria-i memorie, actorul și-a acoperit cu prisosință secvențele. Direct și de o sinceritate a comunicării cu publicul ce ține de felul său de a fi – sau de exersarea acestui tip de dialog – dar și foarte elaborat în pantomimă, Mihai Mălaimare a trecut rampa, a convins, a purtat progresiv sala de la amuzament la râs cu poftă, de la lirism la starea de meditație. Câte ceva despre progresia *Fenomenului Masca* a deconspirat chiar autorul *sui-generis* al experienței în volumul său *Șansa*, lansat cu susținere critică aplicată (Marina Constantinescu, Ludmila Patlanjoglu, Cornel Todea), într-una din zilele Festivalului Național. Volum cu portretul în acuarelă al personalităților spre care s-a îndreptat, pe care le-a întâlnit, le-a cunoscut de-a lungul carierei sale actorul Mihai Mălaimare. Șanse ajunse în real, dar și relatarea celor rămase aproape în zona virtualului. Despre *Masca* abia câteva propoziții, acum. Probabil, îi va consacra o carte atunci când ideea de a fi pus pe traseu un fenomen îi va deveni confortabilă.



Foto: Florin Biolan

Mihai MĂLAIMARE în *Actorul*